

Uluslararası Kalkınma İşbirliğinin İç Siyasal Mantığı: **Güneydoğu Asya'da Kuşak ve Yol Girişimi'nin Siyasallaşması**

FANG CHENYU*

Doktora öğrencisi
Fudan Üniversitesi

WANG WEIBIN**

Doktora öğrencisi
Pekin Yabancı Diller Üniversitesi

**Fang Chenyu, Fudan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde doktora öğrencisidir. Araştırmaları Kuşak ve Yol Girişimi ve güç rekabeti üzerine yoğunlaşmaktadır.*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8432-712X>

e-posta: cyfang22@m.fudan.edu.cn

***Wang Weibin, Pekin Yabancı Diller Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Okulu'nda doktora öğrencisidir. Araştırmaları Avrupa siyaseti ve diplomasisi üzerine odaklanmaktadır.*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9719-4378>

e-posta: wangweibin@bfsu.edu.cn

Geliş Tarihi: 25.11.2025

Kabul Tarihi: 27.01.2026

Atrf: Fang, C. & Wang, W. (2026). Uluslararası Kalkınma İşbirliğinin İç Siyasal Mantığı: Güneydoğu Asya'da Kuşak ve Yol Girişimi'nin Siyasallaşması. *BRIQ Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi*, 7(2), 193-220.

ÖZ

Bu çalışma, Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) bağlamında Kuşak ve Yol Girişimi'nin (KYG) iç siyasal temellerini incelemekte ve uluslararası kalkınma işbirliğinin uygulanması ile sonuçlarının, özellikle KYG'nin siyasallaşması sürecinde, büyük ölçüde iç siyasal dinamikler tarafından belirlendiğini ileri sürmektedir. Çalışma, ASEAN ülkelerinde KYG ile ilgili artan riskleri ele almakta; kamu siyaseti yapım sürecinin açıklığı, iç siyasal bölünmeler ve dış güç dinamiklerini siyasallaşmanın başlıca belirleyicileri olarak tanımlamaktadır. Mevcut literatür, çoğunlukla devletler arası projelerin sonuçlarına odaklanmakta; projelerin uygulandığı ülkelerin iç siyasal dinamiklerini ise kısmen ihmal etmektedir. Oysa bağışçı aktörler, genellikle yardım projelerine alıcı ülkelerden daha duyarlı yaklaşmakta ve siyaset öncelikleri müzakere edilirken projelerin içinde yer aldığı siyasal ve toplumsal bağlamları gözardı edebilmektedir. Bu çalışma, siyasallaşma kavramını tanımlamak üzere bir kuramsal çerçeve geliştirmekte; siyasal sorunların devamlılığı, araçsal siyasallaşma ve ideolojik siyasallaşma olmak üzere üç farklı siyasallaşma türü arasında ayırım yapmaktadır. Ayrıca, uluslararası kalkınma işbirliğinin iç siyasal bağlamlara nasıl eklemlendiğini açıklamak amacıyla temas, ayrışma, seferberlik ve pekişme aşamalarından oluşan bir mekanizma önerilmektedir. Son olarak, Küresel Güney'de uluslararası kalkınma işbirliğinin karşı karşıya olduğu yapısal güçlükleri açıklamak üzere "kalkınma işbirliğinin imkânsız üçlemesi" kavramı ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: ASEAN, Kuşak ve Yol Girişimi, Küresel Güney, siyasallaşma, uluslararası kalkınma işbirliği.

The Domestic Political Logic of International Development Cooperation: The Politicization of the BRI in Southeast Asia

ABSTRACT

This paper investigates the domestic political underpinnings of the Belt and Road Initiative (BRI) within the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), arguing that domestic dynamics are crucial to the implementation and outcomes of international development cooperation, particularly the BRI's politicization. The study explores the increasing risks associated with the BRI in ASEAN, identifying openness of the public policy process, domestic political divisions, and external power dynamics as key drivers of politicization. Previous studies tend to focus solely on the results of country-to-country projects, while partially ignoring the domestic dynamics of the countries targeted by the projects. Indeed, donors are usually more sensitive to aid projects than recipients, leading them to ignore the projects' environments when negotiating policy priorities. A theoretical framework is developed to define politicization, distinguishing between issue continuation, instrumental politicization, and ideological politicization. A mechanism involving contact, differentiation, mobilization, and solidification is proposed to explain how international development cooperation integrates into domestic political contexts. The "impossible trinity of development cooperation" is introduced as a framework for understanding the challenges of international development cooperation in the Global South.

Keywords: ASEAN, Belt and Road Initiative, Global South, international development cooperation, politicization.

Giriş

KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ (KYG), ÖZELLİKLE Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) bölgesinde giderek artan küresel risklerle karşı karşıyadır. Bu riskler başlıca üç kaynaktan beslenmektedir: (1) İç siyasal seçim döngüleri ve siyasal rekabet, (2) yolsuzluk gibi konular etrafında şekillenen iç siyasal çekişmeler ve (3) büyük güçlerin rekabete dayalı dış siyaset stratejileri. Söz konusu unsurlar, KYG'nin giderek artan biçimde siyasallaştığını göstermektedir.

Büyük güçlerin uluslararası kalkınma işbirliğine yüklediği siyasal nitelik, hedef ülkelerin iç siyasal alanına nüfuz etmekte ve siyasallaşmayı tetiklemektedir. Nitekim dış yardım, çoğu zaman bağışçı ve alıcı ülkeler arasındaki kalkınma işbirliğinin ayrılmaz bir parçasıdır.

ASEAN'ın bölgesel bütünleşme ve ekonomik kalkınma alanındaki önemli kazanımlarına rağmen, bölge, iç dinamiklerden kaynaklanan belirsizliklerle karşı karşıyadır. Bu belirsizlikler, proje uygulama süreçlerini ve uluslararası işbirliği mekanizmalarını doğrudan etkilemektedir. KYG bağlamında ortaya çıkan bu siyasallaşma süreci, çoğu zaman iç siyasal aktörlerin kendi siyasal hedeflerini yansıtmaktadır.

Nitekim Malezya'nın KYG'ye yönelik tutumu 2018 genel seçimleri öncesinde ve sonrasında belirgin biçimde değişmiş; Filipinler ve Endonezya'daki bazı kilit projeler de iç siyasal muhalefetle karşılaşmıştır. Bu örnekler, iç siyasal risklerin KYG üzerindeki yaygın ve belirleyici etkisini ortaya koymaktadır. Bu durum, KYG'nin nasıl siyasallaştığı ve iç siyasal müdahalenin neden ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği sorularını gündeme getirmektedir.

Söz konusu siyasallaşma süreci, Küresel Güney olarak adlandırılan ülkelerde çağdaşlaşma çabalarının yürütüldüğü ortamı daha da olumsuzlaştırmaktadır. Uluslararası kalkınma işbirliği, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan bir diplomatik uygulama olup (Morgenthau, 1962), tarihsel olarak siyasal saiklerle şekillenmiştir (Lancaster, 2007). Zamanla güvenlik, kalkınma ve çağdaşlaşma hedeflerine ulaşmanın temel araçlarından biri hâline gelmiştir (Breuning, 2002).

Bununla birlikte, büyük güçlerin uluslararası kalkınma işbirliğine yüklediği siyasal nitelik, hedef ülkelerin iç siyasal alanına nüfuz etmekte ve siyasallaşmayı tetiklemektedir. Nitekim dış yardım, çoğu zaman bağışçı ve alıcı ülkeler arasındaki kalkınma işbirliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bir yandan dış yardım, gelişmiş bağışçı ülkeler ile görece az gelişmiş alıcı ülkeler arasında yapısal bir eşitsizliğe işaret etmektedir. Öte yandan kalkınma işbirliği anlayışı, alıcı ülkelerin özgül koşullarına ve kalkınma ihtiyaçlarına saygı gösterilmesini öngören bir yardım felsefesine dayanmaktadır. Bu paradoksal yapı içerisinde ortaya çıkan siyasal etkiler, basit bir yayılma etkisiyle açıklanamayacak kadar karmaşık etkileşim mekanizmalarını içermektedir.

Az gelişmiş bölgelerdeki çağdaşlaşma talepleri, üç temel siyasal sonucu beraberinde getirmiştir:

(1) Parti siyasetinin hızlı biçimde gelişmesi, (2) kamusal katılımın artması ve (3) siyasal kurumların kırılabilirliği (Roessler, 2016). Bu bağlamda, dış kaynaklı kalkınma işbirliği girişimleri daha yoğun bir siyasallaşma süreci ve artan risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu çalışma, söz konusu farklılıkların arkasındaki etkenleri ve işleyiş mekanizmalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Teorik Çerçeve

Hedef Ülkelerde Uluslararası Kalkınma İşbirliğinin Siyasallaşması: Kavramsal Tanım

Siyasallaşma, siyasi olmayan bir konuya siyasi anlam yüklenmesi sürecini ifade eder. Buna dayanarak, ulusötesi kalkınma ve diplomatik me-

selelerin ülke içinde siyasallaşması, başlangıçta ulusötesi alana ait olan bir konuya iç siyasal anlam atfedilmesi sürecini ifade eder. Bu çalışma, ülke içinde siyasallaşmanın gerçekleşmesinin belirli arka plan koşullarını gerektirdiğini savunmaktadır. İlk olarak, sorun iç siyasetle doğrudan bağlantılı olmalı ve bu yönüyle potansiyel olarak siyasal bir nitelik taşımalıdır. Örneğin, bazı bağışçıların siyasi koşullulukları tutarsız biçimde uygulaması—belirli alıcılara yardım sağlanması için yüksek siyasi koşulluluklar talep ederken, çok fazla yardım sağlayan bazı alıcılardan siyasi koşulluluk talep etmemeleri—bir ölçüde, bağışçı ülkelere diğer ülkeler tarafından sağlanan yardımların siyasi koşulluluklarına yönelik bir güven krizine yol açabilir (Mold & Zimmermann, 2008).

İkinci olarak, bu süreç çoğu zaman amaç güdümlü ya da olay güdümlü bir özellik gösterir; yani iç siyasi aktörlerin siyasi hedefler veya talepler doğrultusunda gerçekleştirdikleri eylemlerden kaynaklanır ve aktör davranışlarının bir sonucudur. Daha somut olarak, bu durum, dış yardıma eklenen siyasi koşulların kaçınılmaz biçimde alıcı ülkelerin yerel yönetimlerinin hesap verebilirlik yapısını zayıflatması şeklinde açıkça ortaya çıkar. Ayrıca, bu tür siyasi koşullar olmasa bile, alıcı ülkelerin dış yardımı tamamen kendi takdirlerine göre kullanamadıkları da açıktır. Bağışçı ülkeler, yardım fonlarının kullanımına ilişkin şeffaflık talep etme ve bu kaynakların kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla güvenilir kullanım yöntemlerinin benimsenmesini şart koşma hakkını saklı tutarlar.

Büyük güçler tarafından yürütülen uluslararası kalkınma işbirliğinin hedef ülkelerde yüksek derecede siyasallaşmaya açık olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, amaç ve uygulamalarının kaçınılmaz biçimde dış teknolojileri, fikirleri ve etkileri alıcı ülkelerin iç işlerine yerleştirmesi ve böylece yalnızca maddi çıkar bağlantılarının ötesinde siyasi sonuçlar üretmesidir.

Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde, büyük güçler tarafından yürütülen uluslararası kalkınma işbirliğinin hedef ülkelerde yüksek derecede siyasallaşmaya açık olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, amaç ve uygulamalarının kaçınılmaz bi-

çimde dış teknolojileri, fikirleri ve etkileri alıcı ülkelerin iç işlerine yerleştirmesi ve böylece yalnızca maddi çıkar bağlantılarının ötesinde siyasi sonuçlar üretmesidir. Ayrıca bu tür işbirliği, ulusal kalkınma stratejileri, planlama öncelikleri ve dış siyaset tasarımı gibi iç yönetişimin hassas alanlarıyla sıklıkla kesiştiğinden, iç siyasi aktörler tarafından siyasi açıdan sonuç doğurucu şekilde çerçevelenmesi özellikle kolaydır.

Uygulamada siyasallaşma, iktidardaki aktörlerin başarıyı sahiplenerek siyasi prestij kazanma çabalarıyla ya da muhalif aktörlerin otoriteyi sorgulamak ve güç ile çıkarların yeniden dağıtımını hedeflemek amacıyla tartışmaları harekete geçirmeleriyle ortaya çıkabilir. Dolayısıyla, bu mekanizmanın temel itici gücü, siyasi amaçlarla iç kamuoyunu harekete geçirme yönündeki mutlak gerekliliktir.

Bu çalışma, uluslararası kalkınma işbirliğinin büyük ölçüde hedef ülkelerdeki iç siyasi aktörler tarafından siyasal amaçlarla kullanılacağını, ancak bu siyasallaşmanın derecesinin farklı projeler ve ülkeler arasında değişkenlik gösterdiğini savunmaktadır. Bu durum, kendine özgü özelliklere sahip üç farklı siyasallaşma türü üzerinden ortaya çıkmakta ve aralarında açık bir aşamalı ilişki bulunmaktadır.

Birincisi, “siyasal sorunların devamlılığı”dır (issue continuation). Bu tür siyasallaşma, uluslararası kalkınma işbirliğinin, hedef ülkeye girerek mevcut iç siyasi sorunları derinleştirmesi (yeni sorunlar yaratmasından ziyade) ve böylece eski iç siyasi problemlerle özgül bir bağ kurması şeklinde ortaya çıkar.

İkincisi “araçsal siyasallaşma”dır (instrumental politicization). Bu tür, esas olarak kalkınma işbirliğinin iç siyasetteki güç mücadelesine (özellikle parti rekabeti, etnik gruplar arası rekabet ve merkez-yerel rekabeti) eklenmesi ve böylece

“Büyük güçler tarafından yürütülen uluslararası kalkınma işbirliğinin hedef ülkelerde yüksek derecede siyasallaşmaya açık olduğu görülmektedir” (Fotoğraf: OECD, 2022).

kalkınma işbirliğinin iç siyaset için bir araç olarak kullanılması biçiminde tezahür eder.

Üçüncüsü ise “ideolojik siyasallaşma”dır (ideological politicization). Bu türde, uluslararası kalkınma işbirliği alıcı ülkenin iç siyasi gündemine derinlemesine yerleşir ve iç siyasi ideolojik rekabetin bir parçası hâline gelir.

Siyasal Sorunların Devamlılığı (Issue Continuation): Bu türde kalkınma işbirliği, belirli iç siyasi sorunlarla bağlantı kurarak bu sorunların karmaşıklığını ve yoğunluğunu artırmakta ve iç siyasi farklılaşmayı teşvik etmektedir. Özellikle uluslararası kalkınma işbirliği projelerinin uygulanması ve yürütülmesi, hedef ülkedeki merkez-yerel gerilimleri, etnik sorunları ve çevresel yönetim meseleleri gibi iç siyasi problemlerle bağlantı kurmakta; bu durum toplumsal yankı yaratarak toplumsal ay-

rışmaya yol açabilmektedir. Uluslararası kalkınma işbirliği, toplumsal sistemdeki farklılaşmayı daha da keskinleştirebilmektedir.

Bu tür örneklerle literatürde sıkça rastlanmaktadır. Myanmar’da askerî yönetimin sona ermesini izleyen siyasal geçiş sürecinde, çok sayıda Batılı bağışçı ve hükümetler arası örgüt fırsat arayışıyla ülkeye girmiştir. Bu durum sivil topluma verilen desteği artırmış olsa da, uluslararası sivil toplum kuruluşları yerel aktörlere kıyasla daha etkili konumda kalmıştır. Ancak Müslüman topluluklara yönelik nefret söylemi ve şiddetin yoğunlaşmasının ardından, yardım faaliyetleri yeniden siyasallaşmaya başlamıştır. Bu bağlamda, Rakhine Eyaleti’ndeki yabancı kuruluşlar Müslüman alıcılara öncelik vermekle suçlanmış ve bunlardan bazıları ülkeden sınır dışı edilmiştir.

Buna ek olarak, Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) ile Uluslararası Adalet Divanı (UAD), Rohingya'lara yönelik şiddetin tırmanmasının ardından Myanmar aleyhine dava süreci başlatmıştır. Dahası, bir insan hakları simgesi olarak görülen Aung San Suu Kyi'nin bu süreçte ordunun rolünü savunması, Batılı gözlemciler arasında büyük bir şaşkınlık ve tepkiye yol açmıştır. Bu bağlamda, Myanmar'a yönelik seçici uluslararası ilgi, farklı etnik gruplar arasında "rekabetçi mağduriyet" (competing victimisation) olgusunu ortaya çıkarmıştır.

İç siyasi ideoloji, ikili bir karakter taşımakta; bu durum dışa dönük olarak belirli bir konunun etiketlenmesi, düşmanca atıflar ve panik uyandırma biçiminde tezahür etmektedir. Popülist koşullar altında ise bu süreç önemli ölçüde aşırılaşma eğilimi de gösterebilmektedir.

Genel olarak çatışma ortamlarında, yardım kaynaklarının dağıtımı, "bizim grup" ile "öteki grup" arasında ayırım yapılmasına yönelik teşvikler yaratarak etnik, dinsel ve coğrafi bölünmeleri fiilen daha belirgin hâle getirmektedir (Matelski, 2023).

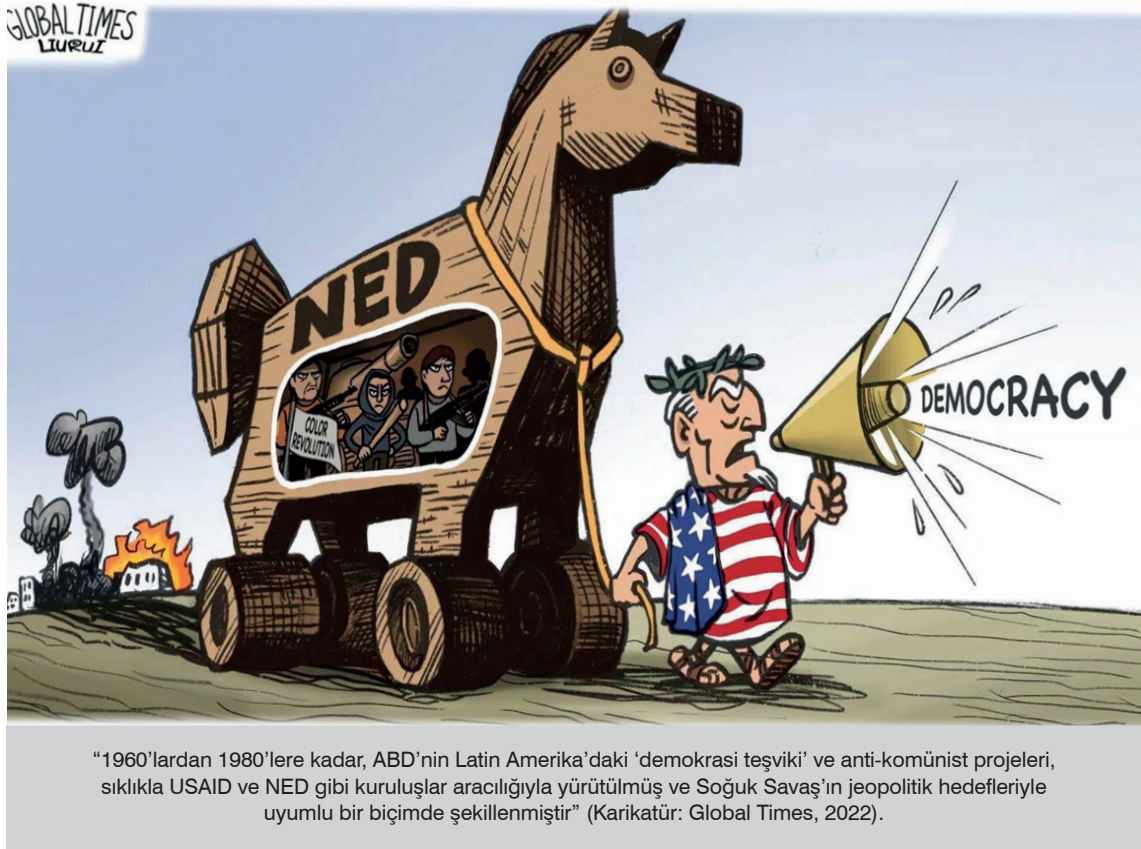
Araçsal Siyasallaşma (Instrumental Politicization): İç siyasi aktörler, belirli hedefler doğrultusunda—özellikle seçimler, yasama süreçleri ve diğer iç siyasi faaliyetler bağlamında—kalkınma işbirliğini iç siyasi rekabete dâhil ederek araçsal siyasallaşmayı gerçekleştirmektedir. Bu durum,

esas olarak iç siyasi iktidarın kullanımı ve bu iktidar için rekabet edilmesi biçiminde ortaya çıkmakta; liderlerin faaliyetleri, parlamento seçimleri, yasa yapım ve revizyon süreçleri ile siyasal çıkarların dağılımına ilişkin diğer faaliyetlerde tipik olarak gözlemlenmektedir.

İç siyasi aktörler, uluslararası kalkınma işbirliğini aktif biçimde iç siyasi meselelerle ilişkilendirmekte ve kendi meşruiyetlerini göstermek ya da rakiplerinin (veya rakip siyasal önerilerin) meşruiyetini zayıflatmak suretiyle siyasal mobilizasyon açısından avantaj elde etmeye çalışmaktadır. Siyasal sorunların devamlılığından farklı olarak, araçsal siyasallaşmada kurulan bağlantı daha yapay bir nitelik taşımakta ve bilinçli biçimde siyasi rekabet amacıyla kullanılmaktadır.

Zambiya'ya yönelik yardım projeleri ile seçim siyaseti arasındaki ilişki bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda yardım artık yoksulluk ya da ihtiyaç temeline dayanmamakta; seçim mantığına dahil bir hâl almaktadır. Kalkınma işbirliği, oyların korunması ya da güvence altına alınması için bir araç hâline gelmekte; hükümet ve bağışçı kuruluşlar projeleri siyasi açıdan hassas bölgelere yönlendirmektedir. Rejimin her seçim çevresinde seçmen tercihlerini net biçimde tespit etmekte zorlandığı durumlarda ise, yardımların muhalefet desteğinin yüksek olduğu ya da "salıncak" olarak adlandırılan seçim çevrelerine tahsis edilmesi tercih edilmektedir. Bu mantık, yardımın "en kırılgan" gruplara tarafsız biçimde hizmet etmediğini, aksine belirli bir "seçim stratejisi" boyutu taşıdığını göstermektedir (Masaki, 2018).

İdeolojik Siyasallaşma (Ideological Politicization): Hedef ülkenin iç siyasetinde ideolojik siyasallaşma düzeyine ulaşan kalkınma işbirliği, iç siyasi ideolojik rekabetin bir parçası hâline gelmektedir. İç siyasi ideoloji, ikili bir karakter ta-

şımakta; bu durum dışa dönük olarak belirli bir konunun etiketlenmesi, düşmanca atıflar ve panik uyandırma biçiminde tezahür etmektedir. Popülist koşullar altında ise bu süreç önemli ölçüde aşırılaşma eğilimi de gösterebilmektedir.

Uluslararası kalkınma işbirliğinin ülke içindeki siyasallaşması araçsal düzeyden ideolojik düzeye geçtiğinde, daha karmaşık kavramsal mücadeleleri ve daha derin iç siyasi çelişkileri içermektedir. Bu tür siyasallaşma, basitleştirilmiş bilişsel süreçler aracılığıyla kitlenin grup kimliğini harekete geçirmekte ve karışıklıkların uzlaşmaz hâle gelmesine yol açmaktadır. Bu durum çoğu zaman popülist liderlerin strateji ve niyetlerini yansıtmaktadır. Daha da önemlisi, bu iç siyasallaşma ideolojik aşamaya ulaştığında, etkileri genellikle

aktörler tarafından sınırlandırılması güç ve kontrol edilemez bir nitelik kazanmaktadır.

1960'lardan 1980'lere kadar, ABD'nin Latin Amerika'daki "demokrasi teşviki" ve anti-komünist projeleri, sıklıkla USAID ve NED gibi kuruluşlar aracılığıyla yürütülmüş ve Soğuk Savaş'ın jeopolitik hedefleriyle uyumlu bir biçimde şekillenmiştir. Siyasi partilere, sivil toplum girişimlerine ve eğitim programlarına sağlanan finansman yoluyla, bu girişimler ABD ya da Batı merkezli siyasal anlatılarla uyumlu aktörlerin yetiştirilmesini amaçlamıştır. Öte yandan bazı bağlamlarda, anti-komünist düzenin sürdürülmesi adına otoriter müttefikler desteklenmiş ve bu durum hedef ülkelerde ideolojik bölünmelerin derinleşmesine yol açmıştır (McCormick, 2017).

Benzer şekilde Marshall Planı da Amerikan liberalizminin yayılmasının bir aracı olarak görülmüştür. Hem ekonomik yeniden yapılanma girişimi hem de serbest piyasa ilkelerinin, ABD yanlısı siyasal yönelimlerin ve anti-komünist ideolojinin Batı Avrupa'ya aktarılmasının bir aracı olarak işlev gören bu plan kapsamında, Amerika Birleşik Devletleri siyaset ve teknoloji transferlerini, siyasi ve ekonomik yeniden yapılanma söylemleriyle birlikte kullanarak hedef ülkelerin yönetim yapıları ve ideolojik alanları üzerinde etkide bulunmuştur.

Hedef Ülkelerde Uluslararası Kalkınma İşbirliğinin Siyasallaşmasının Mekanizmaları ve Nedensel Açıklayıcı Faktörler

Bir mekanizma, bütün sistemde ya da alt sistemlerinde belirli değişimleri meydana getirebilen veya engelleyebilen (değiştiren ya da kontrol eden) bir süreci ifade eder (Bunge, 1999). Mekanizmanın varlığı ve işlevi nesnel ve gerçektir; mekanizmaya yönelik ilgi ontolojik bir anlam taşımakta ve nedensel açıklamanın zorunlu bir aşaması olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışma büyük güçler tarafından yönlendirilen uluslararası kalkınma işbirliğinin hedef ülkelerin iç siyasetine nasıl yerleştirildiğini anlamak amacıyla, hedef ülkelerde uluslararası kalkınma işbirliğinin siyasallaşmasına ilişkin bir ara mekanizma önermektedir. Böylece farklı ülkelerde ve farklı projelerde iç siyasi müdahalenin derecesindeki farklılıklar açıklanmaya çalışılmaktadır.

Bu ara mekanizma, neo-klasik realizm sisteminin siyaset analizi yapısını—iç siyaset, dış siyaset karar alma süreçleri ve uluslararası sonuçlar—çerçevesinde ele almaktadır. Aynı zamanda,

iç çıkarlar ve kurumlar araştırma gündemini ve açık ekonomi politiğinin (Open Economic Politics, OEP) bilgi yapısını da bünyesine katmaktadır. Spesifik olarak OEP, neo-klasik ekonomi ve uluslararası ticaret teorisinin varsayımlarını benimserken, siyasi değişkenleri açık biçimde analizlerine dâhil etmektedir. Çıkarlar, açık ekonomi siyasetinin en temel unsurunu oluşturmaktadır; yani bireylerin ya da grupların bir siyasetten nasıl etkilendiğini ifade etmektedir.

Bu modelde, bir siyasetten fayda sağlayan aktörler, çabalarının marjinal maliyeti marjinal faydaya eşit olana kadar, söz konusu siyaseti güvence altına almak için siyasi kaynaklarını (lobi faaliyetleri yoluyla) kullanmaktadır. Buna karşılık, bir siyasetin başkalarının zararına olacak şekilde fayda sağladığını düşünen aktörler ise bu siyasete karşı lobi faaliyetlerinde bulunmaktadır (Grossman & Helpman, 1994). Bununla birlikte OEP, önceki iç çıkar yaklaşımlarından farklı olarak, yalnızca çıkarların incelenmesinin yeterli olmadığını da kabul etmektedir. Her ne kadar çıkarlar kapsamlı biçimde ele alınsa da bunlar ancak siyasi kurumlar aracılığıyla kırılmakta ve yansıtılmakta; söz konusu kurumlar çoğu zaman siyaset tercihlerinde bağımsız bir etkiye sahip olmaktadır.

OEP çerçevesinde kurumlar, siyasi “büyük piyasada” kullanılan para birimini ve farklı siyasi varlıkların değerini belirlemektedir. Bilgi yapıları ise devletler arasında bir pazarlık platformu olarak görülebilir. İç çıkarlar kurumsal olarak ulusal siyasetlere entegre edildiğinde, devletler birbirlerinin davranışlarını etkilemek ve eylemlerinin toplam sonucunu belirlemek üzere karşılıklı pazarlık süreçlerine girmektedir.

Bu ara mekanizma, kısmen iki düzeyli oyun teorisinin iç aktörler–uluslararası etkileşim karar

"Marshall Planı da Amerikan liberalizminin yayılmasının bir aracı olarak görülmüştür." Soldan sağa, Başkan Harry S Truman, General George Marshall, Paul Hoffman ve Averell Harriman, Oval Ofis'te Marshall Planı'nı tartışırken, 29 Kasım 1948 (Fotoğraf: National WW2 Museum, 2022).

alma modeline dayanmaktadır. Söz konusu ara mekanizma dört temel aşamadan oluşmaktadır: Temas (contact), farklılaşma (differentiation), mobilizasyon (mobilization) ve katılma/pekişme (solidification).

Mekanizmanın genel işleyiş mantığı şu süreç üzerinden açıklanabilir: Büyük güçler tarafından yürütülen uluslararası kalkınma işbirliği, hedef ülkenin iç siyasetine dâhil olur ve iç toplumsal ve siyasal sorunlarla derin bir ilişki kurar (*temas*) → Uluslararası kalkınma işbirliğinin derinleşmesiyle birlikte, iç toplum belirli konular etrafında toplumsal farklılaşmayı biriktirmeye ve yoğunlaştırmaya başlar; bu durum belirli bir toplumsal direnç alanının ortaya çıkmasına yol açar (*farklılaşma*) → İç siyasi elitler bu toplumsal farklılaş-

maya dâhil olur ve aynı zamanda bu farklılaşmayı belirli meseleler etrafında siyasal mobilizasyon gerçekleştirmek için kullanmaya çalışır (*mobilizasyon*) → Belirli konulara ilişkin yüksek düzeyde toplumsal farklılaşma, toplumun uluslararası kalkınma işbirliğine yönelik tutum ve algılarının katılmasına yol açar ve bu durum ideolojik karşıtlığa kadar yükselebilir (*katılma/pekişme*).

Nihayetinde bu süreç, uluslararası kalkınma işbirliğinin iç siyasette yüksek düzeyde siyasallaşmasına neden olmakta ve hedef ülkenin mevcut uluslararası kalkınma işbirliği projelerinden çekilmesine ya da bunları askıya almasına yol açabilmektedir.

Siyasallaşmanın Temel Belirleyicileri aşağıda açıklanmaktadır:

Kamusal Siyaset Sürecinin Açıklığı: Bu çalışma, iç siyasi aktörlerin iç siyasallaşma mekanizmasını harekete geçirmesindeki temel itici gücün, iç siyasi mobilizasyon ihtiyacı olduğunu ileri sürmektedir. Bu siyasi mobilizasyonun gerçekleştirilmesi ve sürdürülebilmesi için yeterli motivasyona sahip olup olmadıkları ise, daha çok iç siyasi katılımın yapısına bağlıdır. Bu durum, katılabilirlik kapasitesi ve istekliliği üzerinden yansımaktadır (De Vries, Hobolt & Walter, 2021). Kamusal siyaset süreçlerinin düşük düzeyde açıklığa sahip olduğu siyasal sistemlerde, iç aktörler kalkınma işbirliğini siyasi amaçlarla manipüle etme konusunda genellikle yeterli motivasyona sahip değildir. Bu tür bağlamlarda, siyasallaşmanın derece ve kapsamının artırılması yönünde bir eğilim görülmektedir; süreç çoğunlukla araçsal siyasallaşma düzeyinde ya da bunun altında kalmaktadır.

Kamusal siyaset süreçlerinin daha açık olduğu

Kamusal siyaset süreçlerinin daha açık olduğu siyasal sistemlerde ise, daha fazla aktör iç siyasi rekabete katılmakta ve buna paralel olarak siyasi mobilizasyon fırsatları da önemli ölçüde artmaktadır.

siyasal sistemlerde ise, daha fazla aktör iç siyasi rekabete katılmakta ve buna paralel olarak siyasi mobilizasyon fırsatları da önemli ölçüde artmaktadır. Özellikle ASEAN ülkeleri dâhil olmak üzere “Küresel Güney” ülkelerinde, siyasal sistemlerin etkinliğinin ve demokratik işleyiş düzeyinin görece sınırlı olması, popülizm ve diğer aşırı ideolojilerin etkisiyle birleştiğinde, daha yoğun

ve kimi zaman daha düzensiz ve irrasyonel siyasi mobilizasyon süreçlerine yol açmaktadır (Kasuya & Tan, 2024).

İç siyasi katılım, mekanizmanın işleyişinde çetirdek mekanizmanın elit toplumsal mobilizasyon düğümünde ve yardımcı mekanizmanın elit konu farklılaşması düğümünde daha belirleyici bir rol oynamakta; böylece konuların siyasi mobilizasyon amacıyla kullanılıp kullanılmadığına ilişkin temel motivasyon sorusuna yanıt vermektedir.

İç Siyasal Bölünme: Siyasal bölünme, siyasal merkezkaç gücün derecesine odaklanmakta ve iki türde ele alınmaktadır: şiddetli siyasal bölünme (merkez-yerel yönetimler arasındaki ciddi çelişkiler, etnik çatışmalar) ve zayıf siyasal bölünme (güçlü merkezîyetçilik, görece homojen etnik gruplar ve toplumsal sınıflar). Siyasal bölünmenin daha şiddetli olduğu ülkelerde, kalkınma işbirliği projeleri merkez ve yerel yönetimler ile etnik gruplar arasındaki rekabetten daha fazla etkilenmekte ve bu rekabet tarafından kesintiye uğratılabilmektedir. Yerel yönetimler ya da etnik gruplar, siyasi maliyetleri yükselterek daha fazla tazminat, yatırım ya da altyapı desteği elde etmeye çalışmaktadır.

Ancak bu tür bir oyun, siyasi ajitasyon ve kitlesel mobilizasyonu ortamında, yerel ve etnik aktörler tarafından siyasal amaçlarla daha kolay biçimde abartılmakta ve araçsallaştırılmaktadır. Yerelleşme (localization), siyasal bölünmenin temel tezahürü olarak, yerel siyasetin kurumsal ya da gayriresmî güç kanalları aracılığıyla merkezî hükümetin kamusal karar alma süreçlerini etkilemesi ve bunlara müdahale etmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda siyasal bölünme, kalkınma işbirliği projelerinin siyasallaşmasının temel itici unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır.

“Büyük güçler arasındaki rekabet, uluslararası kalkınma işbirliği konusundaki iç dinamikleri etkilemektedir”
(Fotoğraf: DGAP, 2022).

Büyük Dış Güçlerin Rekabetçi Davranışı:

Dış bir büyük gücün, merkezî bir güç tarafından yürütülen uluslararası kalkınma işbirliğini büyük güçler arası jeopolitik rekabetin bir tezahürü olarak görüp görmemesi ve buna karşı rekabetçi önlemler alması, iç siyasallaşma mekanizmasının itici gücünü doğrudan etkileyebilmektedir. Bu tür davranışlar temelde üç biçimde ortaya çıkmaktadır.

Birincisi, doğrudan rekabet ve karşı koyma amacıyla alternatif kalkınma işbirliği projeleri önerilmesi; böylece diğer büyük güçler tarafından yürütülen mevcut kalkınma işbirliği proje-

lerinin baskılanması ve hedef ülke toplumunun kazanılmaya çalışılmasıdır.

İkincisi, örtük yöntemler ve medya üstünlüğü kullanılarak sorunların üretilmesi ve çelişkilerin teşvik edilmesi; bu yolla diğer büyük güçlerin öncülük ettiği mevcut kalkınma işbirliği projelerinin inşa ortamının zayıflatılmasıdır.

Üçüncüsü ise hedef ülkedeki iç siyasi güçlerin finanse edilmesi ve desteklenmesidir.

Bu üç biçim, dış büyük güçlerin rekabetçi davranışlarının da kaçınılmaz olarak hedef ülkelerin iç siyaseti tarafından şekillendirildiğini ve bu süreçten etkilendiğini göstermektedir.

Hedef Ülkelerde Uluslararası Kalkınma İşbirliğinin Siyasallaşması

Küresel Güney bağlamında uluslararası kalkınma işbirliği, yalnızca ekonomik yardım ve teknik destekle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda alıcı ülkelerin iç siyasi süreçlerine kaçınılmaz biçimde dâhil olmakta ve bir tür “işbirliği–karşıtlık” dinamiği üretmektedir. Karşılaştırmalı siyaset perspektifinden bakıldığında, Güneydoğu Asya ülkeleri bu yapısal gerilimi anlamak ve doğrulamak açısından zengin ampirik bulgular sunmaktadır.

Bölgede kalkınma sorunları varlığını sürdürmekte; ülkeler arasında dengesiz sonuçlar ve farklılaşmış özellikler ortaya çıkmaktadır. Kalkınma sorunlarından en yoğun biçimde etkilenen ülkelerde, yapısal koşullar ile durumsal uyarıcıların üst üste binmesi, kalkınma işbirliğinin ideolojikleşmesine yönelik siyasal mekanizmayı harekete geçirmiş ve işbirliğinin karmaşıklığını daha da artırmıştır. Buna karşılık bazı ülkeler ise kalkınma işbirliğinin siyasallaşma eğilimini etkili biçimde kontrol altına alarak, dış modernleşme unsurlarını içselleştirmek için daha elverişli koşullar yaratabilmiştir.

“İşbirliği–Çatışma” Modeli ve Uluslararası Kalkınma İşbirliğinin İmkânsız Üçlemesi: “Küresel Güney”de kalkınma işbirliğinin verimsizliği ve sürdürülemezliği çoğu zaman iç siyasal mobilizasyon ile yapısal gerilimden kaynaklanmaktadır. Bu durum, kültürel düzeyde, yerel imkânlara duyulan güven ile dışarıdan aktarılan unsurlar arasındaki güven boşluğu şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu “işbirliği–çatışma” modeli, kalkınma işbirliğinin yapısal ikilemini oluşturmaktadır. Çatışmacı unsurun birikmeye ve güçlenmeye devam etmesi hâlinde, kalkınma işbirliği giderek daha fazla ideolojik bir nitelik kazanmakta ve iç siyasal mücadelelerin bir parçası hâline gelmekte; bu durum ise etkinliğini ve sürdürülebilirliğini ciddi

biçimde zayıflatmaktadır.

Mobilizasyon yapısı perspektifinden bakıldığında, uluslararası kalkınma işbirliğinin siyasallaşması ve ideolojikleşmesi esas olarak üç yapısal koşul tarafından yönlendirilmektedir. Birincisi, demokratik kurumsal yapı, yerel elitler arasında bölünmenin ortaya çıkmasına imkân tanımakta ve elitlerin siyasal mobilizasyon amacıyla gündem yaratmaları için başlangıç itici gücü sağlamaktadır. İkincisi, siyasal bölünmenin yerelleşmesi, bölgesel ve etnik elitler ile daha geniş kitleler açısından çıkar temelli ve kimliksel teşvikler sunmakta; bu durum, büyük güçler tarafından yönlendirilen uluslararası kalkınma işbirliğinin siyasallaşmasını daha örgütlü ve radikal bir hâle getirmektedir. Son olarak, büyük güçler arasındaki jeopolitik rekabetin müdahalesi, bir büyük güç tarafından yürütülen kalkınma işbirliği faaliyetlerinin karşıt bir büyük güç tarafından antagonize edilmesine ve etiketlenmesine yol açmakta; böylece kalkınma işbirliği projelerine ilişkin anlaşmazlıklar ideolojik bir uyuşmazlığa dönüşmektedir.

Bu çerçevede, siyasal fırsat yapısı kuramı, kalkınma işbirliğinin siyasallaşma sürecini anlamaya yönelik tamamlayıcı bir perspektif sunmaktadır. Siyasal fırsat yapısını ortaya çıkaran ve genişleten sarsıcı olaylar (toplumsal protestolar, seçim değişimleri, proje kazaları, şiddet içeren çatışmalar vb.), siyasallaşmanın temel tetikleyicileri olarak değerlendirilebilir. Siyasal fırsat yapısı kuramı, toplumsal direniş çalışmalarında önemli bir kavram olup, bir toplumda siyasal katılımın, kurumların ve iktidarın açıklık derecesini değerlendirmek ve açıklamak amacıyla kullanılmaktadır (Tilly, 1978). Siyasal fırsatların durumu, siyasal çevredeki yapısal faktörlerin toplumsal hareketler ve direniş siyaseti için elverişli bir alan sunup sunmadığına bağlıdır. Ayrıca siyasal fırsatlar durumsal nitelikler taşımakta olup, genişlemesi ya da daralması belirli

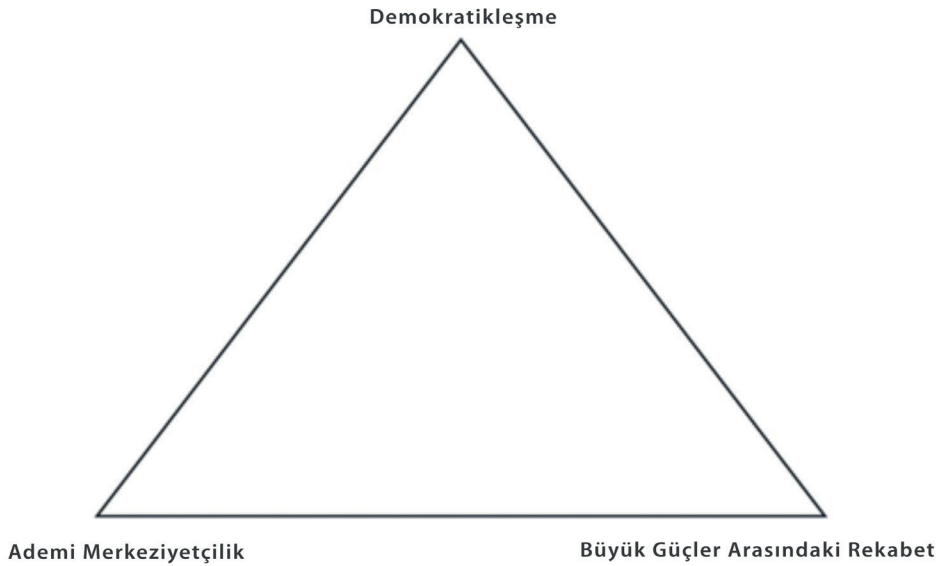
koşullardan etkilenmektedir. Bu çalışma, kalkınma işbirliğinin siyasallaşmasının durumsal hassasiyet taşıdığını savunmakta ve siyasal fırsatların analizini, kalkınma işbirliğine duyulan güveni etkileyen ve işbirliği projeleri ile iç siyasal duygular arasında çatışma yaratan olaylara odaklandırmaktadır. Söz konusu olaylar, kalkınma işbirliğinin ideolojikleştirilmesini teşvik etmede temel bir rol oynamaktadır.

Yukarıdaki analizler doğrultusunda bu çalışma şu hipotezi ileri sürmektedir: Kamu siyaseti yapım süreci yüksek düzeyde açık ve demokratik olduğunda, siyasal bölünmeler belirgin bölgesel özellikler sergilediğinde ve büyük güçler yerel düzeyde yoğun bir jeopolitik rekabet içine girdiğinde, uluslararası kalkınma işbirliği süreci yüksek derecede ideolojikleştirilmeye açık hâle gelmekte ve kutuplaşma eğilimi göstermektedir. Bu bağlamda, tetikleyici olaylar söz konusu bölünmenin şiddetini daha da artırarak işbirliğinin etkinliğini

ve sürdürülebilirliğini ciddi biçimde sınırlamakta; dış işbirliği ve yardımın uzun süre boyunca sorunsuz biçimde hayata geçirilmesini zorlaştırmakta ve sonuç olarak “kalkınma işbirliğinin imkânsız üçlemesi”nin oluşmasına yol açmaktadır.

Düzenli Demokrasi ve Araçsal Siyasallaştırma: Kurumsal Siyasal Oyunlar: Bazı ülkeler, uluslararası kalkınma işbirliğini hedef ülkedeki içsel yapısal düzensizlik ya da kurumsal kırılganlıktan kaynaklanan ideolojik bir çatışma olarak ele almanın ötesine geçerek, belirli kurumsal düzenlemeler ve siyasal oyunlar aracılığıyla bu işbirliğini iç siyasal mantığın bir parçası hâline getirmektedir. Bu durumda ortaya çıkan siyasallaşma araçsal nitelik taşımaktadır. Söz konusu siyasallaşma, kurumsal bir başarısızlığı ya da kalkınma işbirliğinin tıkanmasını yansıtmak yerine, iç siyasetin dış kalkınma işbirliğine uyum sağlama kapasitesini göstermektedir.

Şekil 1. Uluslararası Kalkınma İşbirliğinin İmkansız Üçlüsü

(Şekil: Fang, C. & Wang, W., 2026)

Araçsal siyasallaştırmanın koşulları üç olası yön altında ele alınabilir. Birincisi, iç siyasette kamu siyaseti sürecinin ya da siyasal fırsat yapısının kapanmasına yönelik nesnel koşulların bulunmasıdır; bu durumda “imkânsız üçleme” geçerliliğini yitirmektedir. Demokratik sistemleri daha dayanıklı olan ülkelerde seçim döngüsü ve kamuoyu alanı siyasallaşma için bir platform sunsa da, kurumsal dayanıklılık bir tür “soğutma mekanizması” işlevi görmektedir. Hukuk kuralları ve yerleşik teamüller çok partili rekabeti sınırlandırmakta; dış siyaset ve dış işbirliği meseleleri “sokak siyaseti” yerine “parlamentarleşmiş” bir biçimde ele alınmaktadır. Bürokratik yapı görece tarafsız ve profesyonel olup, dış kalkınma projelerini “siyaset dışılaştırılmış” bir biçimde ilerletebilmekte; böylece yapısal çatışmalar yerine siyasal çıkarların yeniden dağıtımı sağlanabilmektedir. Ayrıca istikrarlı ve merkezileşmiş bir siyasal yapı altında, uluslararası kalkınma işbirliğinin yol açtığı toplumsal farklılaşma sınırlı kalmakta; muhalefetin ya da toplumsal grupların mobilizasyon kapasitesi zayıf olmakta ve siyasal fırsatlar daralmaktadır.

İkincisi, yapay siyasal stratejilerin kullanılmasıdır. Siyasal destek arayışı, kaynakların dağıtımı, meşruiyetin güçlendirilmesi ya da muhalif aktörlerin hedef alınması gibi amaçlarla uluslararası işbirliği projeleri araçsallaştırılmaktadır. Bu projeler çoğu zaman “devlet kapasitesi” ve “uluslararası prestij” sembolleri olarak yeniden paketlenmekte; bu durum özellikle demokratik sistemleri daha dayanıklı olan ülkelerde daha yaygın biçimde görülmektedir. Demokratik sistemler altında, söz konusu projeler iktidar partisi açısından bir “başarı anlatısı” inşa etmenin temel malzemesi hâline gelmektedir.

Örneğin, Malezya’da Pakatan Harapan hükümetinin Doğu Kıyısı Demiryolu Hattı projesini

yeniden müzakere etmesi ya da Endonezya’da Joko Widodo hükümetinin Cakarta–Bandung Yüksek Hızlı Demiryolu’nu ülkenin modernleşme imajını sergilemek için temel bir platform olarak kullanması, “Kuşak ve Yol” projelerinin siyasal olarak yeniden çerçevelenmesine örnek teşkil etmektedir. Bu yaklaşım, işbirliğinin kendisini reddetmemekte; ancak “söylem egemenliği” üzerindeki denetimi özellikle vurgulamaktadır (Kuik, 2021).

Güneydoğu Asya’da Kuşak ve Yol Girişiminin İdeolojikleştirilmesi

Filipinler’de Durdurulan Subic-Clark Demiryolu Projesi

KYG’nin önemli bir bileşeni ve Duterte yönetiminin “İnşa Et, İnşa Et, İnşa Et” stratejisinin bir parçası olan Subic-Clark Demiryolu projesi, Subic Körfezi ile Clark Uluslararası Havalimanı’nı birbirine bağlayarak Luzon’daki lojistik verimliliğini artırmayı amaçlıyordu (Chao, 2020). Subic-Clark Demiryolu, Filipinler’in Luzon bölgesinde inşaatı devam eden, toplam uzunluğu 71 kilometre olan bir yük demiryoludur. Tamamlandığında, liman-demiryolu-hava çok modlu taşımacılığı mümkün kılacak, Luzon’un temel ekonomik bölgesindeki lojistik maliyetlerini azaltacak ve Filipinler’deki Kuzey Hattı Demiryolu ile bağlantı sağlayacaktır. 16 Ocak 2021’de Filipinler Ulaştırma Bakanlığı, Çinli şirketlerle 940 milyon dolarlık bir ticari sözleşme imzaladı ve bu, o tarihte Çin ile Filipinler arasındaki en büyük hükümetler arası işbirliği projesi oldu.

Marcos Jr. yönetimi 2022’de göreve başladıktan sonra, Manila stratejik yönelimini hızla değiştirdi ve Çin tarafından finanse edilen altyapı projelerini kapsamlı bir şekilde yeniden değer-

“KYG’nin önemli bir bileşeni ve Duterte yönetiminin ‘İnşa Et, İnşa Et, İnşa Et’ stratejisinin bir parçası olan Subic-Clark Demiryolu projesi, Subic Körfezi ile Clark Uluslararası Havalimanı’nı birbirine bağlayarak Luzon’daki lojistik verimliliği artırmayı amaçlıyordu”
(Fotoğraf: Construction Property, 2021).

lendirmeye başladı. Bu siyaset değişikliği, nihayetinde KYG ile bağlantılı birkaç projenin askıya alınmasına ve bunların ABD ve müttefikleri tarafından yürütülen alternatif kalkınma planlarıyla kademeli olarak değiştirilmesine yol açtı. Özellikle Marcos hükümeti, Çin’in desteklediği büyük projeler üzerinde geniş çaplı bir “gözden geçirme” gerçekleştirdi ve bu, Çin ile kalkınma işbirliği müzakerelerinin sonlandırılmasına ve Subic-Clark Demiryolu dahil üç demiryolu projesinin iptal edilmesine yol açtı. Filipinli yetkililer, iptali Çin’in finansal taahhütlerinin yetersizliği olarak nitelendirirken, daha “güvenilir” olduğu iddia edilen finansman kaynaklarına yöneldi. Aynı yıl Filipinler, Güney Çin Denizi’nde

ortak enerji arama konusunda Çin ile ikili müzakereleri de sonlandırarak, kalkınma işbirliğinin önceki pragmatik ilişkilerden ayrıldığını bir kez daha gösterdi.

Marcos yönetiminin 2022 yılında Subic-Clark Demiryolu da dahil olmak üzere Çin tarafından finanse edilen birkaç projeyi gözden geçirmesinin ardından, önemli bir ilerleme kaydedilmedi. Hükümet, o zamandan beri Japonya’nın desteklediği Kuzey-Güney Banliyö Demiryolu projesini başlattı ve bu proje Subic-Clark Demiryolu’nun işlevini kısmen yerine getiriyor, ancak ilerleme sınırlı kalıyor. Bu durum, kalkınma işbirliğinin “imkansız üçlüsünü” yansıtıyor ve üç yapısal gerilimi ortaya koyuyor.

İlk olarak, Filipinler'in demokratik yapısı ve popülist ortamı, siyasi elitlerin kalkınma sorunları yaratmaları ve ideolojik mobilizasyon yapmaları için fırsatlar sunarak, iç siyasi alanda önemli bölünmelere yol açtı. Muhalefet milletvekilleri, finansman koşulları konusundaki anlaşmazlıkları istismar ederek, "Çin liderliğindeki inşaat + ipotek maddesi" önerisini Filipinler'in ulusal egemenliğini zedeleyen bir tür yeni sömürgecilik olarak eleştirdiler. Yurt içi siyasi teşviklerle hareket eden Filipinli siyasetçiler, Çin ile Filipinler arasındaki finansman koşullarına ilişkin anlaşmazlıkları defalarca büyüttüler ve Çin liderliğindeki inşaat ve kredi teminat düzenlemelerini, Filipinler'in egemenliğini tehdit ettiği iddia edilen bir "neo-sömürgecilik" biçimi olarak çerçevelediler. Bu söylemler, ülke içinde KYG projelerine yönelik olumsuz bir kamuoyu oluşturdu. Siyasi kazanç elde etmek için bazı milletvekilleri, Duterte yönetiminin KYG'ye katılımını Güney Çin Denizi meselesinde stratejik bir "taviz" veya 'fedakarlık' olarak nitelendirdi, işbirliği sürtüşmelerini kasıtlı olarak abarttı ve "borç tuzağı" veya "taahhüt tuzağı" gibi kavramlar oluşturdu. Çin, jeopolitik tavizler elde etmek için yatırımları kullandığı şeklinde tasvir edilirken, Japonya ve diğer ortakların imtiyazlı kredileri daha az riskli ve daha şeffaf olarak gösterildi, bu da Çin'in "güvenilmez bir ortak" olduğu imajını pekiştirdi (Yang, 2023). Medya kuruluşları ve yerel STK'lar, "Çin'in yatırım nüfuzu"na yönelik kamuoyunun güvensizliğini artırdı, hatta Çin'in Filipinler'in elektrik tedarikini "uzaktan kontrol edebileceğini" iddia etti. Bu, "geçmişten kopuyoruz" ve "yeni bir dönemi kucaklıyoruz" mesajını veren bir siyasi söylem ortamı yaratıyor. Bu kamuoyu baskısı, sonunda ulusal gündem olarak kurumsallaştı ve projeye karşı yoğun siyasi muhalefete yol açarak, demokratik sistem içindeki

siyasi elitler arasındaki çatışmalar nedeniyle dış işbirliğinin siyasallaştığını gösterdi.

ABD, Asya Güven Artırma Girişimi Yasası (ARIA) aracılığıyla Filipinler'e altyapı yardımı sağladı ve Çin'e olan bağımlılığını azaltması için baskı uyguladı.

İkincisi, Filipinler'in son derece yerelleştirilmiş yönetim sistemi, kaynak kontrolü ve çıkar rekabetindeki asimetrileri daha da şiddetlen-direrek projeye yapısal engeller yarattı. Subic Bay Metropolitan Authority (SBMA) merkezi bir devlet kurumudur. Aynı zamanda, Clark Development Corporation (CDC) Pampanga eyaletindeki yerel güçlerin etkisinde olduğundan, çıkarların koordinasyonunda zorluklar yaşanmaktadır. SBMA, limanın geliştirilmesi için yabancı yatırımların çekilmesini desteklerken, Pampanga eyaleti yerel istihdama öncelik verilmesini talep etti. Yerel siyasetçiler ve etnik çıkar grupları, kaynaklar, yetki ve gelirler üzerindeki kontrolü merkezi hükümete veya yabancı şirketlere "devretmek" istemiyorlardı. Arazi edinimi ve çevresel onaylar gibi konular yoğunlaştı ve bazı sakinler, çevre örgütlerinin desteğiyle protestolar başlattı. Bazı eleştirmenler, projenin "gereksiz" veya önceliklerinin yanlış belirlendiğini savunuyor (örneğin, Pinoy Gumising Ka örgütü, Subic ve Clark'ı birbirine bağlayan bir otoyol olduğu için projeyi "gereksiz... kalkınmaya aykırı" olarak nitelendiriyor). Bu yerel eleştiriler, projenin aynı zamanda yerel elitler ile toprak sahipleri/halk arasında, bölgeler arasında ve altyapı öncelikleri arasında iç siyasi bölünmelere de yol açtığını

göstermektedir. Hükümetin bunu istihdam yaratma, modernizasyon ve büyüme olarak çerçeveleme çabası, yerel şikayetleri göz ardı etmekte veya kesişmektedir. Genel olarak, bu yerel engeller kurumsal engellere dönüştü; örneğin, 2021'de Pampanga İl Meclisi, demiryolunun koruma altındaki ekolojik bir alandan geçmesine karşı bir karar aldı ve bu da güzergâhın değiştirilmesini ve maliyetlerin artmasını gerektirdi. Yerel yönetim bu durumu, merkezi hükümetten daha yüksek bir mali pay talep etmek için kullandı.

Son olarak, Güneydoğu Asya'da ABD'nin müttefiki ve Hint-Pasifik stratejisinde ön saflarda yer alan bir ülke olarak Filipinler'in dış işbirliği projeleri kaçınılmaz olarak ideolojik bir boyut kazandı. 2020'den bu yana, kongredeki değişim ve dış güçlerin yoğunlaşan müdahalesinin ardından, Güney Çin Denizi sorunu bir kez daha Filipinler'in Çin'e yönelik resmi söyleminin mer-

kezinde yer aldı. Özellikle Kongre içindeki siyasi güçler, KYG ile ilgili altyapı işbirliğini giderek daha fazla jeopolitik bir yük olarak çerçevlendirdi, bu tür projelerin olumsuz stratejik yan etkilere yol açabileceği konusunda uyarıda bulundu ve dış siyasette bu girişime derinlemesine katılımı açıkça reddetti (Tilly, 1978). ABD, Asya Güven Artırma Girişimi Yasası (ARIA) aracılığıyla Filipinler'e altyapı yardımı sağladı ve Çin'e olan bağımlılığını azaltması için baskı uyguladı. 2023 yılında, ABD Uluslararası Kalkınma Finans Kurumu (DFC), Filipinler'deki limanların modernizasyonu için finansman taahhüdünde bulunarak, Çin'in Subic Körfezi'ndeki etkisini doğrudan dengeledi. Aslında, uluslararası ortakların (ABD, Japonya, İsveç) katılımı finansmanın ötesine geçerek teknik yardım, kurumsal/yasal çerçevelerin incelenmesi, sinyal sistemi hibeleri vb. alanları da kapsamaktadır.

Filipinler, Güney Kore ve ABD'nin ekonomik yatırımlarının desteğiyle Subic Körfezi'nde HD Hyundai Heavy Industries, Filipinler'in yeni tersanesinin açılışı yapıldı (Fotoğraf: USNI, 2025).

Örneğin, sinyal ve operasyonel modeller üzerine bir fizibilite çalışması için İsveç tarafından verilen hibe. USTDA aracılığıyla sağlanan ABD yardımı, altyapıyı salt ticaret/ulaşımdan ziyade liberal-demokratik/müttefik değerlerle uyumlu hale getirerek “özgür ve açık Hint-Pasifik bölgesi” ifadesini vurgulamaktadır. “Değerlerin” yerleştirilmesi, projenin tarafsız olmadığı anlamına gelir: yönetim, ortaklıklar, ittifaklar ve tedarik zinciri dayanıklılığı gibi ideolojik çerçeveleri taşır. Bu dış jeopolitik rekabet, başlangıçta tekil bir kalkınma işbirliği projesini çok taraflı rekabetin stratejik bir sembolüne dönüştürerek projenin sürdürülebilirliğini ve yürütülmesini önemli ölçüde zayıflatmıştır.

Myanmar’daki Myitsone Hidroelektrik Projesi’nin Sonlandırılması

Myitsone Hidroelektrik Projesi’nin askıya alınması, Myanmar’ın demokratik geçiş sürecinin karmaşık dinamiklerini, özellikle de dış etkiler ile iç gelişmeler arasındaki etkileşimi vurgulayarak “imkansız üçlü” kavramını yansıtmaktadır. 2006 yılında başlatılan ve China Power Investment Corporation tarafından yürütülen 3 milyar dolarlık Çin-Myanmar projesi, demokratik reformlar, merkezi ve yerel gerilimler ve büyük güç dinamikleri nedeniyle 2011 yılında Cumhurbaşkanı Thein Sein tarafından askıya alınmıştır. Dünyanın en büyük 15. hidroelektrik santrali olan projenin inşaatı resmi olarak Aralık 2009’da başlamıştır. Bu proje, Myanmar Elektrik Enerjisi Bakanlığı, China Power Investment Corporation ve Myanmar’ın Asia World Company şirketinden oluşan bir konsorsiyum tarafından ortaklaşa yatırımı yapılmış ve inşa edilmiştir. Toplam 6 milyon kilovatlık kurulu gücüyle, Myanmar’a yıllık ortalama 30,8 milyar kilovat-saat elektrik sağlayabilir. Yurt içi talebi karşı-

ladıktan sonra, fazla elektrik komşu ülkelere ihraç edilecektir.

Projenin durdurulması, Myanmar’ın siyasi liberalleşmesiyle aynı zamana denk geldi. 2011’den sonra, ademi merkezîyetçilik siyasi alanı genişletti, STK’ların ve sivil toplumun Çin’in yatırım projelerine yönelik eleştirilerini güçlendirdi ve böylece konuyu siyasallaştırdı. Proje, kamuoyunun duygularının ve ulusal egemenliğin sembolü haline geldi. 30 Eylül 2011’de, Myanmar’ın dönemin Cumhurbaşkanı Thein Sein, “hükümetin halkın iradesine uygun hareket etme sorumluluğu olduğunu” gerekçe göstererek Myitsone Barajı projesinin askıya alındığını duyurdu. Uluslararası toplum bu hamleyi Myanmar’ın siyasi reform ve demokratikleşme sürecinde sembolik bir dönüm noktası olarak yorumladı.

Myitsone Hidroelektrik Projesi, Myanmar’ın kuzeyindeki Kachin Eyaleti’nde Nyamai ve Mali nehirlerinin birleştiği ve Irrawaddy Nehri’ni oluşturduğu noktada planlanan büyük ölçekli bir baraj ve hidroelektrik geliştirme projesidir. Yerel siyasi parçalanma ve kimlik siyaseti çatışmaları daha da şiddetlendirdi. Proje alanları, benzersiz dini ve kültürel öneme sahip olan ve merkezi hükümete karşı uzun bir siyasi muhalefet geçmişi olan etnik bölgelerde (Kachin Eyaleti, Rakhine Eyaleti, Shan Eyaleti ve Chin Eyaleti gibi) bulunuyordu. Merkezi hükümet, kaynakları ve uzlaşmayı başaramadı, bu da etnik silahlı gruplar, yerel topluluklar ve dini örgütlerin yoğun tepkilerine yol açtı. Bu yerel çıkar yapısı, merkezi hükümete ve Çin’in işbirliği projelerine karşı yaygın bir direniş ve şüpheye yol açarak, yerel yönetim düzeyinde kalkınma işbirliğini ciddi şekilde engelledi. Kachin halkı genel olarak, projenin yerel görüşlere yeterince danışılmadığını ve bölgeye çevresel ve sosyal riskler getirdiğini düşünüyordu. Etnik siyasi parçalanma, yerel sosyal mobilizasyonun “kimlik siyaseti” boyutunu güç-

lendirdi. Myitsone, Kachin halkı için yerel hakları savunmak ve merkezi baskıya karşı çıkmak için bir sembol haline geldi. Bu bölgesel siyasi parçalanma ve kimlik mobilizasyonu, kalkınma işbirliği için doğrudan yapısal bir engel oluşturdu (Kiik, 2016).

Myanmar Çin'e olan bağımlılığını azalttıkça, Batı ülkeleri desteğini artırdı. Proje, "Çin tarafından dayatılan eşitsiz işbirliği" olarak çerçevelendi ve kalkınma işbirliğini ideolojik bir çatışmaya dönüştürdü, böylece güveni zedeledi.

Sınırlı Siyasallaşma ve Güneydoğu Asya'da KYG'nin İlerlemesi

Kalkınma işbirliğinin siyasallaşmasının tüm örnekleri, "imkansız üçlü"ye benzer kurumsal gerilimler şeklinde ortaya çıkmaz. Malezya ve Endonezya gibi sağlam kurumsal dirençle karakterize

edilen bazı demokrasilerde, dış işbirliği projeleri iç siyasete karışmış olsa da, esas olarak araçsal siyasallaşma sergiler. Bu, dış işbirliğini kamu siyaseti, partizan rekabet ve devlet kurma çabalarına stratejik olarak entegre etmeyi gerektirir ve böylece yönetimin meşruiyetini, kaynak tahsisini ve siyaset gündemi yönetimini güçlendirir. Bu ülkelerin demokratik çerçeveleri içindeki siyasi farklılıklara rağmen, "parlamentarleşme" ve "teknokratlaşma" mekanizmalarının varlığı bir tampon görevi görerek, kalkınma projelerinin devamlılığını sağlamak için bu projelerin düzenlenmesini ve yeniden şekillendirilmesini mümkün kılar.

Aslında, bu iki kavram, bazı demokrasilerin (örneğin Malezya, Endonezya) yıkıcı ideolojik çatışmalara sürüklenmeden, dış işbirliği projelerinin siyasallaşmasını "araçsal siyasallaşma" düzeyinde tutabilmelerini açıklayan temel mekanizmalardır.

"Myitsone, Kachin halkı için yerel hakları savunmak ve merkezi baskıya karşı çıkmak için bir sembol haline geldi"
(Fotoğraf: Myanmar Now, 2025).

Bu kavramlar, bazı demokrasilerin (örneğin Malezya, Endonezya) yıkıcı ideolojik çatışmalara sürüklenmeden dış işbirliği projelerinin siyasallaşmasını “araçsal siyasallaşma” düzeyinde sınırlayabilmelerini açıklayan temel mekanizmalardır. Bu kavramlar, dış işbirliği programları karşısında demokratik kurumsal direncin “tamponları” ve “soğutucuları”dır. Parlamentarleşme, aksi takdirde sokak protestolarına, sosyal hareketlere veya yoğun popülist mobilizasyona yol açabilecek tartışmalı konuların (örneğin, Çin tarafından finanse edilen demiryolları ve limanlar gibi büyük ölçekli altyapı projeleri) kurumsallaşmış kanallar aracılığıyla parlamento (Kongre), komite oturumlarına, sorgulama sürecine ve bütçe görüşmelerine aktarılması ve burada tartışılması ve ele alınması sürecini ifade eder. Konular “sokak siyaseti”nden “parlamento siyaseti”ne geçer.

Teknokratlaşma, kalkınma işbirliği projelerinin karar alma, değerlendirme, uygulama ve izleme süreçlerinin, siyasetçiler veya siyasi partiler tarafından doğrudan yönetilmek yerine, nispeten tarafsız ve profesyonel bir teknokratik sistemin (örneğin, Maliye Bakanlığı Planlama Dairesi, Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı Teknik Dairesi, Ulusal Kalkınma Planlama Ajansı, bağımsız danışmanlık şirketleri vb.) yönettiği süreci ifade eder.

Teknokratlaşma, kalkınma işbirliği projelerinin karar alma, değerlendirme, uygulama ve izleme

süreçlerinin, siyasetçiler veya siyasi partiler tarafından doğrudan yönetilmek yerine, nispeten tarafsız ve profesyonel bir teknokratik sistemin (örneğin, Maliye Bakanlığı Planlama Dairesi, Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı Teknik Dairesi, Ulusal Kalkınma Planlama Ajansı, bağımsız danışmanlık şirketleri vb.) yönettiği süreci ifade eder. Projeler “siyasetten arındırılır” ve teknoloji, fizibilite ve finansal getiri konularına dönüştürülür.

Daha dirençli Güneydoğu Asya demokrasilerinde (örneğin Malezya ve Endonezya), parlamentarleşme en tartışmalı siyasi anlaşmazlıkları parlamento salonlarında tutmuştur. Bunun yanı sıra, teknokratlaşma, profesyonel veriler ve uluslararası standartlarla bu tartışmaları yatıştırılmış ve böylece KYG projelerinin diplomatik-jeopolitik risklerini, iç siyasette yönetilebilir maliyetlere dönüştürmeyi başarmıştır. Bu ikisi birlikte, KYG'nin diplomatik-jeopolitik tehlikelerini kontrol edilebilir iç siyasal maliyetlere dönüştürmeyi başararak “sınırlı siyasallaşma” koşulları altında Girişim kapsamındaki projelerin sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesini sağlamıştır.

Malezya Seçimleri Bağlamında Doğu Kıyısı Demiryolu Bağlantısı (ECRL) Projesinin Araçsal Siyasallaştırılması

21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu Girişimi 2013 yılında Malezya'da başlatıldığından bu yana, Çin altyapı ve inşaat sektörlerinde ülkenin en büyük yabancı yatırımcısı olmaya devam ederken, imalat, hizmetler, teknolojik uygulamalar ve halklar arası ilişkiler alanlarında da işbirliğini derinleştirmiştir. Çin uzun süredir Malezya'nın en büyük ticaret ortağıdır ve bu son derece yapılandırılmış ekonomik karşılıklı bağımlılık, Çin-Malezya arasında sürdürülebilir kalkınma işbirliği için istikrarlı bir maddi temel sağlamıştır.

“Malezya’nın Çin ile işbirliği içinde yürüttüğü Doğu Kıyısı Demiryolu Bağlantısı (ECRL), Malezya’nın iç nakliye kapasitesini artırmayı ve dengeli bölgesel kalkınmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır”
(Fotoğraf: Xinhua, 2023).

2016 yılından bu yana Malezya’nın Çin ile işbirliği içinde yürüttüğü amiral gemisi KYG projesi olan Doğu Kıyısı Demiryolu Bağlantısı (ECRL), Malezya’nın doğu kıyısını batı limanlarına bağlayarak iç nakliye kapasitesini artırmayı ve dengeli bölgesel kalkınmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Orijinal sözleşme, Başbakan Najib Razak ve Barisan Nasional koalisyonunun liderliğindeki federal hükümet tarafından Kasım 2016’da imzalanmıştır. İnşaat süresince proje, iç siyasi dirençle karşılaştı, bu da projenin araçsal olarak siyasallaşmasına yol açtı ve sonuç olarak orijinal planları ve zaman çizelgesini etkiledi. Ancak yeni hükümet, projeyi tamamen iptal etmek yerine, maliyetleri düşürmek ve güzergâhı ayarlamak için yeniden müzakereye gitti. Bu yaklaşım, hükümetin işbir-

liğini kesmek yerine, uluslararası kalkınma işbirliğini kullanarak ve uyarlayarak başarılarını ve tutumunu sergilemesini sağladı.

Başlangıçta, 2018 Malezya genel seçimleri merkezi bir arka plan olarak, ECRL projesi yerli siyasi aktörler tarafından araçsal olarak kullanıldı ve muhalefetin kampanya gündemine sistematik olarak entegre edildi. Muhalefet koalisyonu Pakatan Harapan (Umut İttifakı), ECRL projesini iktidar partisi Barisan Nasional’ın (Ulusal Cephe) “Çin yanlısı ihaneti” ve “borç tuzağı diplomasisi”nin sembolü olarak gösterdi. (Wang, 2023) 2018 genel seçimlerinden sonra, Mahathir Mohamad’ın liderliğindeki yeni hükümet (Pakatan Harapan koalisyonu altında), maliyet, şeffaflık ve ulusal çıkarlar konusunda ki endişeleri gerekçe göstererek projeyi askıya aldı.

Aynı zamanda, ECRL, önceki hükümetin Çin destekli projeleri, maliyet aşırımları ve şeffaflık sorunlarını ele alışına yönelik eleştirilerin odağı haline geldi. Bu eleştiriler siyasi düzeyde de etki yarattı: muhalefet partileri veya yeni iktidar partisi, projeyi “egemenliğin satılması”, “vergi mükelleflerinin yükü” ve “Çin’e aşırı bağımlılık” konularında halkın hoşnutsuzluğunu körüklemek için kullandı ve böylece seçim kampanyası söylemini oluşturdu. Örneğin, Najib’in 2017 yılında “ülkenin egemenliğini satmak” suçlamalarına verdiği yanıt, projenin siyasi çekişmenin sahnesi haline geldiğini göstermektedir. Eski Başbakan Najib Razak, Çin tarafından finanse edilen projeleri kişisel çıkarları için kullandığı ve ülkenin mali yükünü ağırlaştırdığı suçlamasıyla karşı karşıya kaldı. Bu suçlamalar, hükümetin yolsuzluğu ve ulusal egemenlik konusunda halkın yaygın endişelerini başarıyla körükledi ve böylece Mahathir liderliğindeki muhalefetin seçim zaferini kazanmasına yardımcı oldu.

Anwar Ibrahim 2022’de başbakan olarak göreve başladıktan sonra, yeni hükümet Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında işbirliğini sürdürmeye devam etti ve Çin’in dört Küresel Girişimi’ne açıkça güçlü destek verdi, bu da siyasette geri adımdan ziyade süreklilik sinyali verdi.

Ayrıca, Malezya’nın olgun ve istikrarlı kurumsal ortamı, siyasi fırsat yapılarının sömürülmesini ve merkezi-yerel ve etnik bölünmelerin şiddetlenmesini engelledi. Bu durum, “sokak düzeyinde” aktivizmden ziyade yüksek derecede “par-

lamenterleşme” ile karakterize edildi. Ek olarak, Malezya bürokrasi sistemi sonraki aşamalarda depolitizasyon kapasitesi sergiledi ve profesyonel müzakereler yoluyla işbirliği şartlarının ayarlanmasını sağlayarak projenin ilerlemesini sürdürdü. Endonezya’nın Yavan Yüksek Hızlı Demiryolu projesinin maliyeti ve gerekliliği birçok kez sorgulanmış olsa da, Endonezya Ulusal Kalkınma ve Planlama Bakanlığı (Bappenas) ve Devlet İşletmeleri Komisyonu (Komnas Perempuan) bünyesindeki teknokratlar, projenin hayatta kalmasını ve Joko’nun her iki yönetimi altında da ilerlemesini sağlayan olumlu Ekonomik İç Verim Oranı (EIRR) değerlendirmeleri sunmaya devam ettiler. Malezya Doğu Kıyısı Demiryolunun yeniden başlatılması, Maliye Bakanlığı bünyesindeki bir uzman ekibi tarafından yürütüldü. Bu ekip, Çin tarafıyla sözleşme detaylarını yeniden müzakere ederek, sonuçta önemli maliyet düşüşleri ve yerel içerik artışları sağladı ve başlangıçtaki “satış” ve “borç tuzağı” suçlamalarını başarıyla etkisiz hale getirdi.

Son olarak, muhalefetin siyasi becerisi ve Mahathir’in stratejik manevraları, kitlesel seferberlik hedefine ulaşmakla kalmadı, aynı zamanda projenin devamını da sağladı. 2018 yılında Pakatan Harapan, ECRL’yi “ulusal mali kriz” ve “borç tuzağı”nın sembolü olarak nitelendirdi ve Çin’den gelen finansman nedeniyle ideolojik anlamlar yükledi. Amaç, işbirliğini reddetmek değil, Birleşik Malaylar Ulusal Örgütü (UMNO) liderliğindeki hükümetin siyasi meşruiyetini zayıflatmaktı. Mahathir, göreve geldikten sonra yeniden müzakere yoluyla projeyi yeniden çerçeveledi ve “yabancıların hakimiyetindeki” bir projeden “ulusal özerk kalkınma”nın sembolüne dönüştürdü, böylece projenin kendi yönetim becerilerini sergilemek için bir platform olarak kullanmasını sağladı (Kuik, 2021).

Anwar Ibrahim 2022'de başbakan olarak görev ve başladıktan sonra, yeni hükümet Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında işbirliğini sürdürmeye devam etti ve Çin'in dört Küresel Girişimi'ne açıkça güçlü destek verdi, bu da siyasette geri adımdan ziyade süreklilik sinyali verdi. Biden ve Trump yönetimlerinin teşvik ettiği Hint-Pasifik stratejik söylemlerine ve Filipinler'deki Marcos hükümetinin güvenlik mobilizasyonu çabalarına yanıt olarak Malezya, pasif bir tarafsızlık ve kasıtlı bir yanıt vermeme stratejisi benimsedi. Bu yaklaşım, Malezya'yı bölgesel düzeyde yayılan "Filipinler tarzı" güvenlik söyleminden etkili bir şekilde izole etti ve bu söylemin Malezya'nın kendi kalkınma işbirliği çerçevesine sığramasını engelledi (Jamil, 2021).

Cakarta-Bandung Yüksek Hızlı Demiryolu Projesi'nin (HSR) Gecikmesi ve Sonrasında Faaliyete Geçirilmesi

Cakarta-Bandung Yüksek Hızlı Demiryolu (HSR) projesi, ASEAN içinde KYG projelerinden birini örneklemektedir. Batı Cava'nın kentsel merkezlerini birbirine bağlayan bu altyapı projesi, altyapıyı geliştirmek ve bölgesel ekonomik kalkınmayı teşvik etmeyi amaçlamaktaydı. İlk olarak 2015 yılında tasarlanan HSR, Ekim 2023'te hizmete açıldı. Toplumsal itirazlara rağmen, proje "araçsal siyasallaşma" sergilemiştir. Jakarta-Bandung Yüksek Hızlı Demiryolu (JSR), Endonezya'nın Kuşak ve Yol işbirliğinde "sınırlı siyasallaşma/araçsal siyasallaşma"ya ulaşan en tipik projedir.

"Cakarta-Bandung Yüksek Hızlı Demiryolu (HSR) projesi, ASEAN içinde KYG projelerinden biridir"
(Fotoğraf: China Daily, 2021).

Proje, 2015'teki başlangıcından 2023'teki açılışına kadar çevre, arazi edinimi, borç ve maliyet aşım-ları konusunda sayısız tartışmaya maruz kalsa da, Endonezya'nın sistemini daha dirençli hale getiren parlamenterleşme ve teknokratlaşma gibi ikili "soğutma mekanizmaları" sayesinde Filipinler'deki Subic-Clark Demiryolu'nun durgunluğuna veya iptal edilmesi gibi olmadı.

Güçlü bir başkanlık sisteminin olduğu Endonezya'nın kurumsal yapısı, istikrarlı bir siyasi temel sağladı. Joko Widodo yönetiminin öncülüğünü yaptığı Jakarta-Bandung HSR, ulusal modernizasyonu simgeleyen ulusal stratejik çerçevelere entegre edildi. Bu, performans anlatılarını güçlendirmek, yabancı yatırımı çekmek ve uluslararası güvenilirliği geliştirmek için araçsal siyasileşmeyi yansıtmaktadır.

Güçlü bir başkanlık sisteminin olduğu Endonezya'nın kurumsal yapısı, istikrarlı bir siyasi temel sağladı. Joko Widodo yönetiminin öncülüğünü yaptığı Jakarta-Bandung HSR, ulusal modernizasyonu simgeleyen ulusal stratejik çerçevelere entegre edildi. Bu, performans anlatılarını güçlendirmek, yabancı yatırımı çekmek ve uluslararası güvenilirliği geliştirmek için araçsal siyasileşmeyi yansıtmaktadır. Yüksek hızlı trenin "siyasallaştırılması", Başkan Widodo'nun yeniden seçilme kampanyası sırasında "ülkenin ilk yüksek hızlı treni", "Çin teknolojisi transferi" ve "Cava

ekonomik koridorunun gelişimi" vurgularıyla belirginleşti. Yeniden seçim döneminde, HSR'nin araçsal siyasallaşması daha da belirgin hale geldi. Widodo, demiryolunu sadece iç modernleşmenin bir sembolü olarak sunmakla kalmadı, aynı zamanda Endonezya'nın uluslararası kalkınma işbirliğini kendi şartlarına göre benimseme ve yönlendirme kapasitesinin bir kanıtı olarak da çerçeveledi. Widodo, KYG işbirliğinde ev sahibi ülkenin rolünün önemini defalarca vurguladı ve ortak ülkeleri projeler üzerindeki "sahiplik" duygularını güçlendirmeye çağırdı. Üçüncü Kuşak ve Yol Uluslararası İşbirliği Forumu'nun açılış töreninde, işbirliği ortaklarının özneliliğinin KYG projelerinin uzun vadeli sürdürülebilirliği için temel bir ön koşul olduğunu vurguladı. İşbirliğinin, dikkatli planlama, şeffaf finansman, işgücünün yerelleştirilmesi ve yerli hammadde-lerin kullanımı yoluyla elde edilen karşılıklı yarar ve kazan-kazan sonuçları ilkelerine bağlı kalması gerektiğini savundu.

Aslında, 2015-2016 yıllarında projenin karar verme ve ihale aşamasında, Çin ve Japonya arasındaki ihale, Endonezya'da "taraf seçme" konusunda soru işaretleri uyandırdı (Mao, 2025). Aynı zamanda, proje başlangıçta ulusal demiryolu master planına dahil edilmediğinden, "siyasi bir proje" olmakla da suçlandı. Bu bağlamda, Dewan Perwakilan Rakyat (DPR) birkaç duruşma düzenledi ve Devlet İşletmeleri Bakanı Rini ile Ulaştırma Bakanı'nı sorguladı; tartışma parlamento salonlarıyla sınırlı kaldı. Muhalefet güçlü bir memnuniyetsizlik ve eleştiri dile getirdi, ancak bunu sadece usulî sorgulamalar yoluyla yaptı, sokaklarda eylemler düzenlemedi. Önemli olan, Endonezya hükümetinin Jakarta-Bandung HSR ve ilgili KYG işbirliğini, "ulusal kalkınma öncelikleri" ve "teknik rasyonel yönetim"i vurgulayan bir kalkınma söylemi içinde tutarlı bir şekilde

Güneydoğu Asya'nın ilk hızlı treni olan Endonezya'daki Jakarta-Bandung Hızlı Treni, Çin'in öncülüğünü yaptığı Kuşak ve Yol Girişimi'nin amiral gemisi projesidir (Çizim: Shen Shiwei & Huang Ruiqi/CGTN, 2023).

çerçevlendirmesidir. Bu anlatı stratejisi, projeyi güvenlikleştirmeden etkili bir şekilde korumuş ve ekonomik veya operasyonel anlaşmazlıkların ulusal güvenlik endişelerine dönüşmesini engellemiştir.

Jakarta-Bandung HSR, 2016 yılında Ulusal Stratejik Proje olarak belirlenmiş ve 3 numaralı Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği (Sen, 2016) uyarınca “tek durak lisanslama hizmetleri” hakkını kazanmıştır. Bu kurumsal düzenlemeler, Endonezya hükümetinin yerel ve merkezi çıkarları koordine etme ve Jakarta-Bandung HSR projesinin sorunsuz bir şekilde ilerlemesini sağlama kapasitesini göstermektedir. Askeri-siyasi dinamikler ve merkezi-bölgesel çıkar farklılıkları muhalefet için

fırsatlar yaratmış olsa da (Paksi, 2022), kapalı siyasi fırsat yapısı etkili bir mobilizasyonu engellemiştir. 2017 yılında, Batı Bandung Bölgesi parlamentosu, çevresel ve tazminat endişelerini gerekçe göstererek mekânsal planlama düzenlemelerini reddetmiş ve bu da inşaatın askıya alınmasına yol açmıştır. Widodo yönetimi, arazi kullanımı ve edinimini ele alan 3/2016 sayılı Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği dahil olmak üzere yasal ve idari önlemler almıştır. Aynı zamanda, Endonezya Bangar DPR, yerel konseylerle koordinasyon içinde, çok sayıda duruşma yoluyla yerel yönetimlere tavizler vererek ve nihayetinde ek yerel istihdam ve ekolojik tazminat şartıyla bir karar alarak arazi edinimi anlaşmazlıklarını ‘parlamentolaştırdı’.

Maliyet aşırımları ve salgın nedeniyle gecikmelerin yaşandığı sonraki aşamada, DPR, kamuya açık parlamento duruşmalarıyla ilgili tartışmaların ortasında, Devlet İşletmeleri Bakanı'ndan Çin tarafıyla ayrıntıları kamuoyuna açık bir şekilde yeniden müzakere etmesini istedi. Muhalefet, projenin maliyetinin 5,5 milyar dolardan 7,4 milyar dolara çıkmasının bir borç tuzağı yaratacağını ve Çin'in yararına olacağını savunarak projeyi defalarca eleştirmiş olsa da, bütçenin artırılmasını engellemek neredeyse imkansız olmuştur. Daha sonra DPR, güvenlik anlaşmazlıklarını profesyonel sorgulama düzeyinde tutmak için birkaç duruşma düzenlemiş ve Çin'e üçüncü taraf güvenlik değerlendirme raporları sunmuştur.

Yavan Express Demiryolu, parlamentarizasyon ve teknokratizasyonun çifte etkisi altında, başlangıçta oldukça hassas olan Çin tarafından finanse edilen projeyi Joko hükümetinin "ulusal modernizasyon kartviziti" haline başarıyla dönüştürmüş ve Güneydoğu Asya'daki "Kuşak ve Yol" girişiminin en başarılı örneklerinden birini gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak, proje sorunsuz bir şekilde tamamlanarak faaliyete geçirildi ve şu anda günde 62 tren seferi gerçekleştiriliyor ve günlük yolcu sayısı en yoğun saatlerde 25.000'e ulaşıyor. Demiryolu, böylece Güneydoğu Asya'da yüksek kaliteli KYG işbirliğinin amiral gemisi örneği haline geldi ve kalkınma çerçevesinin ve kurumsallaşmış siyasi yönetimin, büyük ölçekli altyapı işbirliğini sürdürürken potansiyel güvenlik risklerini nasıl etkisiz hale getirebileceğini gösterdi.

Sonuç

Bu çalışma, Güneydoğu Asya'da uluslararası kalkınma işbirliğinin siyasallaşmasının, iç siyasi süreçler ile büyük güçlerin öncülüğündeki uluslararası kalkınma işbirliği (örneğin Kuşak ve Yol

Girişimi) arasındaki etkileşime yapısal olarak gömülü olduğunu göstermektedir.

Filipinler'deki Subic-Clark Demiryolu projesi ve Myanmar'daki Myitsone Hidroelektrik Projesi'nden elde edilen ampirik kanıtlar, kalkınma işbirliğinin "imkansız üçlüsünü" gösteren bu argümanları desteklemektedir. Buna karşılık, Malezya'daki Doğu Kıyısı Demiryolu Bağlantısı projesi ve Endonezya'daki Cakarta-Bandung Yüksek Hızlı Demiryolu projesinin analizi, sınırlı siyasallaşma örneklerini ortaya koymaktadır. Bulgular, kamu siyaseti sürecinin açıklığı ile siyasi bölünmeler ve büyük güçler arasındaki rekabetin birleşmesinin, uluslararası kalkınma işbirliğini ideolojik siyasallaşmaya açık hale getirdiği hipotezini güçlü bir şekilde desteklemektedir.

Bu bulgular, Küresel Güney'de uluslararası kalkınma işbirliğinin etkinliği ve sürdürülebilirliğinin sadece finansal ölçek, yönetim standartları veya diplomatik becerilere değil, aynı zamanda iç siyasi sistemlerin siyasallaşma baskılarını kontrol altına alabilecek kurumsal tamponlara sahip olup olmadığına da bağlı olduğunu göstermektedir. 🌸

Kaynakça

- Bunge, M. (1997). Mechanism and explanation. *Philosophy of the Social Sciences*, 27(4), 410–465.
- Breuning, M. (2002). Foreign aid, development assistance, or development cooperation: What is in a name? *International Politics*, 39, 369–372.
- Bünt, M. (2023). Uncivil society and democracy's fate in Southeast Asia: Democratic breakdown in Thailand, increasing illiberalism, and ethnic cleansing in Myanmar. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 42(3), 372–394.
- Cadier, D. (2024). Foreign policy as the continuation of domestic politics by other means: Pathways and patterns of populist politicization. *Foreign Policy Analysis*, 20(1), orad035.

- Chao, W. C. (2020). The Philippines' perception and strategy for China's Belt and Road Initiative expansion: Hedging with balancing. *The Chinese Economy*, 54(1), 1–8.
- De Vries, C. E., Hobolt, S. B., & Walter, S. (2021). Politicizing international cooperation: The mass public, political entrepreneurs, and political opportunity structures. *International Organization*, 75(Special Issue 2), 306–332.
- Eisinger, P. K. (1973). The conditions of protest behavior in American cities. *American Political Science Review*, 67(1), 11–28.
- Frieden, J. A. (1992). *Debt, development, and democracy: Modern political economy and Latin America, 1965–1985*. Princeton University Press.
- Girod, D. M. (2012). Effective foreign aid following civil war: The nonstrategic-desperation hypothesis. *American Journal of Political Science*, 56(1), 188–201.
- Grossman, G., & Helpman, E. (1994). Protection for sale. *American Economic Review*, 84(4), 833–850.
- Jamil, N. S. (2021). Malaysia's dilemmatic South China Sea policy under Muhyiddin Yassin. *East Asian Policy*, 13(3), 5–18.
- Jayasuriya, K. (2020). The rise of the right: Populism and authoritarianism in Southeast Asian politics. In M. Cook & D. Singh (Eds.), *Southeast Asian affairs 2020* (pp. 43–56). ISEAS–Yusof Ishak Institute.
- Kasuya, Y., & Tan, N. (2024). Introduction: Democratic backsliding in Southeast Asia. *Asian Journal of Comparative Politics*, 9(1), 3–8.
- Kiik, L. (2016). Nationalism and anti-ethno-politics: Why “Chinese development” failed at Myanmar's Myitsone Dam. *Eurasian Geography and Economics*, 57(3), 374–402.
- Kuik, C. (2021). Asymmetry and authority: Theorizing Southeast Asian responses to China's Belt and Road Initiative. *Asian Perspective*, 45(2), 255–276.
- Lancaster, C. (2007). *Foreign aid: Diplomacy, development, domestic politics*. University of Chicago Press.
- Mao, C. (2025). Donor competition, local agency, and contingency: Jakarta-Bandung high-speed railway in Indonesia. In *The material geographies of the Belt and Road Initiative* (Chap. 7). Bristol University Press.
- Masaki, T. (2018). The political economy of aid allocation in Africa: Evidence from Zambia. *African Studies Review*, 61(1), 55–82.
- Matelski, M. (2023). *Contested civil society in Myanmar: Local change and global recognition*. Bristol University Press.
- McCormick, E. D. (2017). Breaking with statism? U.S. democracy promotion in Latin America. *Diplomatic History*, 42, 745–748.
- Mold, A., & Zimmermann, F. (2008). A farewell to policy conditionality? *OECD Development Centre Policy Insights*, 74, 1–4.
- Morgenthau, H. (1962). A political theory of foreign aid. *American Political Science Review*, 56(2), 301–309.
- Paksi, A. K. (2022). *The changing dynamic of China–Indonesia relations: The case of Belt and Road Initiative (BRI)* (Report No. 19). Institute of Belt and Road & Global Governance, Fudan University.
- Rakhmani, I., & Saraswati, M. S. (2021). Authoritarian populism in Indonesia: The role of the political campaign industry in engineering consent and coercion. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 40(3), 436–460.
- Roessler, P. (2016). *Ethnic politics and state power in Africa: The logic of the coup–civil war trap*. Cambridge University Press.
- Schneider, C. J., & Slantchev, B. L. (2018). The domestic politics of international cooperation. *International Organization*, 72(1), 1–31.
- Sen, C. (2016). *The Jakarta–Bandung high-speed rail project: A showcase for China's infrastructure diplomacy?* (ISEAS Perspective No. 16). ISEAS–Yusof Ishak Institute. https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/pdfs/ISEAS_Perspective_2016_16.pdf
- Tilly, C. (1978). *From mobilization to revolution*. Addison-Wesley.
- Wang, Z. (2023). Infrastructure and politics: Why the Belt and Road Initiative proceeded differently in Malaysia and Indonesia. *Asia Pacific Viewpoint*, 64(2), 144–157.
- Yang, Q. (2023). The Philippine official perception and its changes on China's Belt and Road Initiative: A language corpus-based discourse analysis (2013–2022). *Southeast Asian Affairs*, (3), 31–48.